

УДК [811.161.2'373:355.422(477)]:321.161.2.09
 DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-5-15>

Наталія СОВТИС,
 orcid.org/0000-0001-6025-545X
 докторка філологічних наук, професорка,
 завідувачка кафедри української мови імені професора К.Ф. Шульжука
 Рівненського державного гуманітарного університету
 (Рівне, Україна) NataliaSowtys@gmail.com

Наталія ВОЛОС,
 orcid.org/0000-0002-3433-1292
 кандидатка філологічних наук, доцентка,
 доцентка кафедри української мови імені професора К.Ф. Шульжука
 Рівненського державного гуманітарного університету
 (Рівне, Україна) shcherbachuk.natalia@gmail.com

Марина СОЙКО,
 orcid.org/0000-0002-2363-7050
 учителька української мови та літератури
 Рівненського академічного ліцею «Престиж»
 імені Лілії Котовської Рівненської міської ради
 (Рівне, Україна) sojkomarina12@gmail.com

КОНЦЕПТ «ВІЙНА» В ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКІЙ КАРТИНІ СВІТУ ЛІНИ КОСТЕНКО

У статті з урахуванням лінгвокультурологічного підходу досліджено особливості функціонування концепту «війна» в індивідуально-авторській мові творів Ліни Костенко. Зосереджено увагу на семантиці сучасних варіантів трактування поняття війна. З'ясовано, що концепт війна є більш поширеним об'єктом наукового вивчення гуманітарних досліджень, ніж концепт мир, та на сьогодні розглянуто в етнолінгвістичній і лінгвоконцептологічній площинах. У розвідках з позиції лінгвокультурологічного підходу зацентовано увагу на виокремленні суттєвих ознак поняття, що залежать від культури етносу та реалізації в мовленні фактів історії, психології, соціології й інших наук. Як суспільно-політичне явище концепт війна знаходить своє відображення в кожній національно-мовній та індивідуально-мовній картинах світу. Базова лексема війна лежить в основі лексико-семантичного поля «війна» і є головним репрезентантом цього концепту. Визначено, що номінативне поле концепту війна в текстах Ліни Костенко вербалізоване ядерними лексемами-номенами війна, військо, військовий, воєнний. Найчастотніші ключові слова відтворюють концептуальні семантичні змісти: війна – це смерть, несправедливість, руїна, горе, втрати тощо. У текстах виокремлено зображення війни як природного явища з глибоким культурним корінням. Установлено зв'язки концепту війна із близькими за семантикою концептами мовної картини світу нашого народу, тобто субконцептами на зразок битва, бій, ворог тощо. Вони належать до асоціативного поля концепту війна, оскільки їх об'єднує сема 'протистояння сторін'. Взаємозв'язок сучасності та історії засвідчує, що мовотворчість поетеси є художньою картиною світу, складним синтезом мови та культури. Концепт війна в мовній картині світу творів Ліни Костенко має розгалужене номінативне поле та об'єднує індивідуально-авторські смисли та народні уявлення. Упродовж історії змінювалися вороги українського народу, що відобразилося в поезіях: турецько-татарська навала, польська зрада, російський гніт та агресія. Саме тому концепт війна стає маркером епохи та сьогодення, а концепт свобода є відображенням сутності українця та України.

Ключові слова: концепт війна, лінгвокультурологічний підхід, індивідуально-авторська мовна картина.

Natalia SOVTYS,

orcid.org/0000-0001-6025-545X

Doctor of Philological Sciences, Professor;

Head of the Department of the Ukrainian Language named after Professor K.F. Shulzhuk

Rivne State University of the Humanities

(Rivne, Ukraine) NataliaSowtys@gmail.com

Natalia VOLOS,

orcid.org/0000-0002-3433-1292

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of the Ukrainian Language named after Professor K.F. Shulzhuk

Rivne State University of the Humanities

(Rivne, Ukraine) shcherbachuk.natalia@gmail.com

Maryna SOYKO,

orcid.org/0000-0002-2363-7050

Lecturer at the Department of Ukrainian Language and Literature

Rivne Academic Lyceum "Prestige" named after Lilia Kotovska of the Rivne City Council

(Rivne, Ukraine) sojkomaruna12@gmail.com

CONCEPT "WAR" IN THE INDIVIDUAL AUTHOR'S PICTURE OF THE WORLD BY LINA KOSTENKO

In the article, taking into account the linguoculturological approach, the peculiarities of functioning of the concept "war" in individual author's language of works by Lina Kostenko are studied. Attention is focused on the semantics of modern interpretations of the concept "war". It was found out that the concept of "war" is a more widespread object of scientific humanitarian research than the concept of "peace". Today, it is considered in the ethnolinguistic and linguo-conceptological planes. In studies from the position of the linguoculturological approach, attention is focused on highlighting the essential features of the concept, depending on the culture of the ethnic group and the implementation of the facts of history, psychology, sociology and other sciences. As a sociopolitical phenomenon, the concept of "war" is reflected in every national-linguistic and individual-linguistic picture of the world. The basic lexeme "war" underlies the lexico-semantic field "war" and is the main representative of this concept. It is determined that the nominative field of the concept "war" in the texts of Lina Kostenko is verbalized by core lexemes-nomens – war, army, military, military. Frequent keywords reproduce conceptual semantic meanings: war is death, injustice, ruin, grief, loss, etc. In texts, it is highlighted the image of war as a natural phenomenon with deep cultural roots. The connections of the concept "war" with semantically close concepts of the linguistic picture of the world of our people that is subconcepts like battle, battle, enemy, etc. are established. They belong to the associative field of the concept "war", as they are united by seven 'confrontation sides'. The interrelation between modernity and history shows that the poetess's formation of new words and expressions is an artistic picture of the world, a complex synthesis of language and culture. The concept "war" in the linguistic picture of the world of Lina Kostenko's works has a branched nominative field and combines individual author's meanings and folk representations. Throughout history, the enemies of the Ukrainian people have changed, which is reflected in the poems: the Turkish-Tatar invasion, the Polish betrayal, the Russian harassment and aggression. That is why the concept "war" becomes a marker of the era and the present, and the concept of freedom reflects the essence of the Ukrainians and Ukraine.

Key words: *concept "war", linguoculturological approach, individual author's linguistic picture.*

Кожна епоха запам'ятовується своїми війнами. На жаль, ми пишемо ці рядки, коли триває кривава та жорстока військова агресія росії проти нашої країни. Кожен з нас, і не лише той, хто на фронті, але і той, хто в тилу або в окупації, чітко усвідомлює зміст цього поняття. Зрозумілою виявилася межа між миром та війною, між вірою та зневірою, поміж Людиною та людиною. Щоб стати Героєм, необов'язково бути Солдатом, щоб залишитися Людиною необов'язково бути Героєм.

Сучасні варіанти визначення поняття *війна* виходять за межі вузького трактування цього

явища, адже вони натепер вже мають не багато спільного з давніми поясненнями. Наприклад, у XIX столітті першим етапом війни був розрив дипломатичних відносин, далі оголошення про її початок та сам акт агресії проти певної держави.

Від найдавніших часів в історії усіх цивілізацій особливу роль відігравали військові. Спочатку не було різниці між цивільними і солдатами, адже всі дорослі чоловіки були воїнами і брали участь у військових діях. Згодом воювати починають обрані: армія складалася з людей, покликаних до зброї лише під час небезпеки (загальний збір), або

тих, хто воював професійно, переважно за плату (найманці). Воїни, які досягали успіху у збройних конфліктах, впливали на долю держави, правителів, здобували повагу та високу соціальну позицію.

Спостерігаючи за змінами у стратегії, організації військ чи техніці ведення бою, ми також можемо їх простежити і в житті людини протягом століть. Хоча війна – це, насамперед, військові дії, історія знає кілька прикладів, коли держави перебували у формальному чи неформальному стані війни, але прямих бойових дій не вели. Наприклад, у вересні 1939 року Франція та Англія оголосили війну Третьому рейху, але не почали воювати (її назвали Дивною війною). Після Другої світової війни до розпаду СРСР ми спостерігали Холодну війну, тобто стан майже півстоліття, у якому два політичні блоки країн (НАТО зі США та Варшавський договір з СРСР) перебували в постійній напрузі, яка могла перерости у відкритий збройний конфлікт. На початку XXI століття російсько-українську війну називали *гібридною*, а пряме вторгнення російських військ 24 лютого 2022 року російський інфопростір кваліфікує як *спецоперацію*. Ще у XX столітті невійськові методи ведення війни набули поширення, про що свідчать терміни «економічна війна», «психологічна війна» або «холодна війна».

Концепт *війна* належить до більш актуальних об'єктів наукового вивчення гуманітарних досліджень, ніж концепт *мир*. У мовознавстві переважно зосереджено увагу на специфіці функціонування цього поняття в певних стилях, використанні його в семантичній площині текстів різних жанрів або як складової ідіостилю письменника (на матеріалі конкретних мов).

Наукові праці вітчизняних та зарубіжних мовознавців (Ю. І. Авраменко, С. М. Богдан, В. Б. Волкова, О. В. Головань, Г. І. Зіатдінової, В. О. Хоруженко) стали теоретично-лінгвістичною основою для вивчення концепту як ментального феномену, як специфічного мовомислення автора художнього твору та відображення його картини світу.

Концепт *війна* натеper розглянуто в різних площинах: етнолінгвістичній, лінгвоконцептологічній. Дослідження з позиції лінгвокультурологічного підходу зосереджено на виокремленні суттєвих ознак поняття, «занурених» у культуру етносу та об'єктивованих у мовленні, що передбачає звернення до фактів історії, психології, соціології та інших наук.

На думку Ю. С. Степанова, концепт представляє собою «згусток культури в свідомості людини: те, у вигляді чого культура входить у ментальний

світ людини» (Совтис, 2016: 61). Аналіз художніх текстів дозволяє дослідникові проникнути в емоційну сферу особистості митця, а також дає змогу створити уявлення про константи через поєднання індивідуальних художніх концептів.

У світовій історії та культурі поняття *війна* не втрачає, на жаль, своєї актуальності. Як суспільно-політичне явище воно знаходить своє відображення в кожній національно-мовній та індивідуально-мовній картинах світу. Л. М. Венедиктова зазначає, що концепт «*війна* – це етнічно, культурно зумовлене, складне, структурно-смісловне, вербалізоване утворення, яке ґрунтується на понятійній основі і включає у свою архітектуру образ і оцінку. Понятійна складова формується актуальною інформацією про війну як реальне явище, що слугує основою для утворення концепту. Образна складова культурного концепту *війна* пов'язана зі способом пізнання дійсності, і в неї входять усі ті наївні уявлення, які існують у свідомості різномовних індивідів у зв'язку з цим концептом» (Богдан, 2014: 46). Людина наділяє це поняття ключовими етичними та моральними бінарними опозиціями: ділить на «зло» і «добро», переходить від низького і гостро негативного до героїчного. Найчастотніші ключові слова яскраво відтворюють концептуальні семантичні обсяги: *війна – це смерть, несправедливість, руїна, горе, втрати* тощо.

Із перших днів війни Ліна Костенко активно висловлює свою громадянську позицію щодо ситуації, яка зараз відбувається в нашій країні. 14 липня, у день національного свята Французької Республіки, посол Франції в Україні Етьєн де Понсен вручив їй орден Почесного легіону. Після офіційної церемонії поетеса відповіла журналістам на найактуальніші питання. Вона зізналася, що про війну росії з Україною знала і відчувала давно. «І навіть у цій книжці про «українського сумасшедшого» («*Записки українського самашедшого*», роман Костенко 2010 року – ред.), – вони думали, що це сумасшедший, а він там єдиний був нормальний. Він знав, що одного разу Україна прокинеться в іншій країні. Так ми і прокинулись, під час війни. Ну, нічого, нічого... Я ж казала вам, що французи казали про українців: перемога або смерть!... Розумієте, я ж належу до покоління, яке пережило Другу світову війну, і мені оці бомби о 4 ранку, вони мені звичні. З мого дитинства. А тепер, знову почула ті самі бомби, тільки страшніші, от. І Ви знаєте, мушу вам сказати, що я не злякалась. Я ні разу не пішла в укриття. Воно гуде – я думаю, ну добре, уб'є то уб'є. В укриття не пішла і весь час писала. Перший місяць, правда,

не дуже писалося. Перший місяць – весь час слідувала за кожним кроком, нюансом цієї війни, а потім взяла себе в руки і почала писати, писати і все. А інші люди, кожен у своїй професії робить своє» (Рух за мову).

Ліна Костенко пережила Голодомор, Другу світову війну, сталінські репресії, з 2014 року разом з усіма українцями переживає страшну та безглузду війну з росією. Багато творів поетеси присвячені цій тематиці: *Мій перший вірш написаний в окопі, / на тій сипкій од вибухів стіні, / коли згубило зорі в гороскопі / моє дитинство, вбите на війні* (Костенко, 1989: 31). Рядки про боротьбу українського народу протягом попередніх століть стають пророчими сьогодні:

*Це ж треба мати сатанинський намір,
чайть в собі невиліковний сказ,
щоб тяжко так знущатися над нами,
та ще й у всьому звинувачувати нас!* (Костенко, 1999).

В основі лексико-семантичного поля «війна» перебуває базова лексема *війна*, яка, без сумніву, є головним репрезентантом цього концепту. У «Словнику української мови» подано значення цієї лексеми як «1. Організована збройна боротьба між державами, суспільними класами тощо. 2. перен. Стан ворожнечі між ким-небудь; суперечка, сварка з кимсь; боротьба» (Словник української мови, 1970–1980: 669).

В «Етимологічному словнику української мови» знаходимо відсилання до дієслова воювати, яке має праслов'янське походження і є похідним від прасл. *voję «воїн», що споріднене з *вина*, і позначеннями полювання в інших індоєвропейських мовах, виводиться від праіндоєвропейського кореня *uei-a-, *uei- «прагнути, домагатися, гнатися» (Етимологічний словник української мови, 1982–1989: 431).

Концепт *війна* для найдавніших слов'ян був близьким до концепту *полювання*, у мовній картині світу наших предків світоглядне осмислення війни не відповідало індоєвропейській традиції й утворилися на власному мовному ґрунті. Слід зазначити, що *укр. армія* є похідним утворенням від назви зброї (латинськ. *арма* «зброя»), що виводиться з індоєвропейського кореня зі значенням «з'єднувати, прилагоджувати» (Верьовкін, 2017: 11). *Укр. зброя* пов'язана з позначеннями рубання, зарубок, і, зрештою, споріднене з *брити*. Отже, це слово не є спеціальним позначенням знаряддя війни вже навіть на праслов'янському рівні.

Номінативне поле концепту *війна* в текстах Ліни Костенко вербалізоване лексемами *війна*, *військо*, *військовий*, *воєнний*. Ці номени станов-

лять його ядерну зону. Периферію (*близьку або приядерну*), за нашими спостереженнями, утворюють номінації *ворог*, *бій*, *боротися*, *зброя*, *герой*, *героїчний*, *зрада*, *зрадити*, *перемога*, *перемогти*. Периферію *віддалену* формують лексеми *служити*, *барикади*, *окопи*, *ранені*, *біженці*, *оборона*, *облога* тощо.

Пряме вживання лексеми *війна* в текстах Ліни Костенко про однойменні події належить до частотних: *Година. / Тиждень. / Місяць... / Роки! / Сини з війни не повернулись. / Спустили храми голубині, / і розхитався ветхий танок...* (Костенко, 1969). *Рожеві оті немовлята, / що білий світ / побачили в рік війни?! / А світ був не білий. / Він чорний був і кривавий. / Лежали під небом обвуглені пустирі* (Костенко, 1969).

Варто виокремити ті художні контексти, які є описами реальних днів війни. Нашу увагу привертає відображення в них емоційного стану поетеси, яка була свідком багатьох трагічних подій: *Але ввійшло в дитячі дні / небачене / і неймовірне доти / – червоний колір крові на війні / і чорний колір людської скорботи* (Костенко, 1969).

Лексема *війна* використовується з прийменниками часових відношень (до війни, під час війни, після війни), з прикметниками на позначення тягlosti в часі (тривала війна); на окреслення етапів життя людини або суспільства. Часові відношення часто зображено метафорично: *Солдат із сірого Граніту / стоїть по груди у землі. Неначе вийшов із могили, холодну землю розколов. / З його грудей закам'янілих / Сочиться пурпурова кров. / Але ж війна вже за плечима!* (Костенко, 1969).

У текстах виокремлюємо зображення війни як природного явища, що має глибоке культурне коріння. Відомий античний теоретик війни Фукидід порівнював її з природними лихами та непередбачуваними бідами, від яких потерпає людський рід. Отже, поширеною метафоричною схемою репрезентації війни є *війна – це руйнівна стихія*. Війна порівнюється з неконтрольованою силою: *Вся Україна полум'ям горить, і він і на цьому теж нагрів руки* (Костенко, 1979). *Вся Україна знову у вогні. / Цвіте земля, задивлена в свободу* (Костенко, 1979).

В українській мові відомі вирази *вогонь війни*, *пройти крізь вогонь війни*, які раніше асоціювалися, насамперед, з описами подій Другої світової війни, а тепер із сучасними подіями. У межах цієї схеми війна виступає як жива сила: *Часи були непевні, лиховісні. / Як хмари в небі, купчилась війна* (Костенко, 1979). Це приклад яскравої індивідуально-авторської метафори, яка, однак, не виходить за межі описаної моделі. Виокрем-

люємо когнітивну метафору *війна* – це епідемія смертельної хвороби. *Не те щоб глухо або люди злі./ Чумою вродить, коли років два ще / так війна походить по землі* (Костенко, 1979).

Засвідчуємо також вислів *війна забрала* (одібрала, взяла), який набуває актуальності при описі сучасної війни, яка забирає в матері синів, у молодих – кохання і надії. Отже, активно використовується образ війни як стихії, але людині у цій схемі теж відводиться активна роль: *Різні бувають естафети. / Воїни воїнам передають багнети* (Костенко, 1969).

Відзначаємо зв'язки концепту *війна* з іншими, близькими за семантикою концептами мовної картини світу нашого народу, які окреслюємо як субконцепти. Це, зокрема, *битва, бій, ворог* тощо. Усі ці слова належать до асоціативного поля концепту *війна*, оскільки їх об'єднує сема 'протистояння сторін'.

Похідними від ключової лексеми *війна* та асоціативно з нею пов'язаними є номінації *військо* – *військовий* (іменник), *військовий* /-е, -а (прикметник) та *воїн* – *вояки, воїнство* тощо: *Різні бувають естафети / Воїни воїнам передають багнети* (Костенко, 1969). *Гояться довго глибокі рани. / А рани воїнів – завжди глибокі* (Костенко, 1969).

Синонімом до слова *воїн* виступає лексема *солдат*: *Посеред райдужного цвіту, / у трав'янистому теплі, / Солдат із сірого Граніту / стоїть по груді у землі (114 ст). Хто ж цей солдат? / І кров звідкіль?.. / – Скажи, хто ти? / – Граніт кровоточивий. / – Скажи, хто ти? / Закам'янілий біль* (Костенко, 1969).

Сема 'конфронтація' імплікована в художніх текстах з дієсловами: *розпочати війну, піти на війну, оголосити війну, узброїтися, озброїтися, вернутися з війни, атакувати, рватися в бій*.

До приядерної зони відносимо одну з найбільш частотних лексем – *боротися*: *Є боротьба за долю України. / Все інше – то велике мискоборство* (Костенко, 1999). *У цій страшній великій боротьбі / не вмієм так сказати о собі, / щоб світ здригнувся і на всі віки / були преславні наші козаки – / як ті Ахілли і як ті Геракли. / На це у нас щось розуму забракло* (Костенко, 1999). *Чи справді вірив я у перемогу / в такій тяжкій нерівній боротьбі? / Так, вірив я. Найперше вірив – Богу. І вірив людям. Людям і собі* (Костенко, 1999). Як бачимо, авторка називає боротьбу українського народу великою та страшною, водночас подвиги українських козаків, які не поступаються мужністю відомим легендарним героям, залишаються, на жаль, маловідомими. Віра в перемогу безпосередньо пов'язана з вірою у свій народ.

У текстах використано назви зброї відповідно до контексту твору: *Десь нагла смерть чатує поблизу. / Дрімотні міни – круглі черепахи – в землі шорсткій ворухаються, повзуть* (Костенко, 1969). *Із неї кров іти не перестане, / аж поки буде зброя на землі* (Костенко, 1969). *Але минав за віком вік: / проти людей пістолі і мортири, / а проти звіра – просто дробовик. / Бронєю змінювались лати. / І вже до того кожжен звук: / проти людини – / бомби і гармати. / А проти звіра – / той же дробовик...* (Костенко, 1969). *Вони ставали сивими, як дим, / коли пожежі землю шматували / і чорні кулі хлопцям молодим / холодну смерть поспішно роздавали... / Змети, / Майбутнє, / горе і жалі. / Живі живих не будуть убивати. / І цілим поколінням на землі / здаватиметься світ голубуватим* (Костенко, 1969). Авторка вживає у словосполученні *чорні кулі* прикметник *чорні*, який в українській культурній традиції використовується з негативною конотацією на позначення біди, смутку, горя.

Традиційно особливості лексичного поля «ознаки війни» в нашій мові окреслює ряд прикметників. За специфікою оцінки їх класифікуємо на такі групи: позитивно марковані – народна, священна, визвольна війна; негативно забарвлені – страшна, несправедлива; нейтральні – турецька, громадянська (офіційні назви воєн). У творах Ліни Костенко ознаковий ряд *війни* репрезентований такими прикметниковими лексемами: *хто боїться бути збитим, наче в кеглі. / Смерть – це ще не поразка. / В переможних боях / теж бувають полеглі* (Костенко, 1969). *Двоє в тридцять третьому, двоє в тридцять сьомому, / це троє лишилося для наступної війни* (Костенко, 1969).

Тісно з поняттям «війна» пов'язане поняття «свобода», яке містить два основних значення – внутрішню та зовнішню свободу людини. Свобода є однією з найважливіших цінностей у житті людини та суспільства в цілому. Кожний прагне бути вільним: *Не пощастило нашому народу. / Дав Бог сусідів, ласих до нашість. / Забрали все – і землю, і свободу. / Тепер забрати хочуть вже і честь* (Костенко, 1999). *Було єдине – мрія про свободу* (Костенко, 1999). *Не випросив. Не вкрав. Не збогарадив. / Узяв свободу, приналежну нам* (Костенко, 1999). *Бездомні люди, спрагли за свободою, свої селитьби слободами зуть. / Але ж яка біда цьому народу! / Що він біду міняє на біду. / Бо хтозна, чи він знайде там свободу, / чи ще одну збудує слободу* (Костенко, 1999). *Ох, у житті свобода лиш єдина, / одна свобода – та, що у мені!* (Костенко, 1999). *Не темний бунт, Не чорне віроломство / не на розбій нагострені шаблі, / не ради слави і не задля помсти, – / а за свободу рідної*

землі! (Костенко, 1999). І знову актуальними та пророчими стають слова поетеси:

Боролись ми. Боролись наші предки.

Вже наших втрат неміряне число.

*А знов **свободу** починай з абетки.*

А знову скрізь те саме, що й було (Костенко, 1999).

Діалог сучасності та історії свідчить, що мовотворчість поетеси є своєрідним палімпсестом, цілісною динамічною системою, художньою картиною світу, складним синтезом мови та культури. Наша країна часто перебувала на роздоріжжі

між Заходом та Сходом, і впродовж своєї історії змушена відстоювати право на життя із ворогами-сусідами, тому концепт *війна* стає маркером епохи та сьогодення. Концепт *війна* в мовній картині світу творів Ліни Костенко має розгалужене номінативне поле та об'єднує індивідуально-авторські смисли та народні уявлення. Упродовж історії змінювалися вороги українського народу, це знаходить своє вираження в поезіях: турецько-татарська навала, польська зрада, російський гніт та агресія. Саме тому концепт *свобода* є відображенням сутності українця та України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богдан С. Вербалізація війни в епістолярних текстах Лесі Українки. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія Мовознавство*. Тернопіль : ТНПУ, 2014. Вип. 2 (24). С. 43–49.
2. Верьовкін В. В. Відображення уявлень про війну в античній і сучасній мовній свідомості (на матеріалі давньогрецької, латинської, англійської, німецької та української мов) : автореф. дис. ... к-та філол. наук : 10.02.17. Київ, 2017. С. 22.
3. Етимологічний словник української мови. Київ, 1982–1989. Т. 1–3.
4. Костенко Ліна. Берестечко. 1999. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=13779>
5. Костенко Ліна. Історичний роман у віршах «Маруся Чурай». 1979. URL: (формат word) https://www.ukrlib.com.ua/books/printitzip.php?tid=1042#google_vignette
6. Костенко Л. В. Вибране. К. : Дніпро, 1989. 559 с.
7. Костенко Л. В. Поезії : Українське Вид-во СМОЛОСКИП ім. В. Симоненка, 1969. URL: <https://coollib.com/b/310885-lina-kostenko-poeziyi/read>
8. Рух за мову. URL: <https://m.facebook.com/ZaMovuUa/photos/a.1754657478088448/3328988803988633/>
9. Словник української мови: в 11 т. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 1–11.
10. Совтис Н. М. Українсько-польський лінгвокультурний діалог у творах Л.Е. Венглінського [Текст] : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.01, 10.02.03. Київ, 2016. 387 с.

REFERENCES

1. Bohdan S. Verbalizatsiia viiny v epistoliarlykh tekstakh Lesi Ukrainky. [Verbalization of war in Lesya Ukrainka's epistolary texts]. Ternopil. TNPU, 2014, № 2 (24), pp. 43–49 [in Ukrainian].
2. Vervovkin V. V. Vidobrazhennia uiaavlennia pro viinu v antychnii i suchasni movni svidomosti (na materialakh davnohrets'koi, latyns'koi, anhliiskoi, nimets'koi ta ukrains'koi mov) [Representation of war conception in ancient and modern linguistic consciousness (a study of the Greek, Latin, English, German and Ukrainian languages)]. avtoref. dys. ... k-ta filol. nauk : 10.02.17. Kyiv, 2017. P. 22 [in Ukrainian].
3. Etymolohichnyi slovnyk ukrains'koi movy [Etymological dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv, 1982–1989. T. 1–3 [in Ukrainian].
4. Kostenko Lina. Berestechko. 1999. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=13779> [in Ukrainian].
5. Kostenko Lina. Istorychnyi roman u virshakh «Marusia Churai» [Historical novel in verse “Marusya Churai”]. 1979. URL: https://www.ukrlib.com.ua/books/printitzip.php?tid=1042#google_vignette [in Ukrainian].
6. Kostenko L. V. Vybrane [Selected Works]. Kyiv : Dnipro, 1989. 559 p. [in Ukrainian].
7. Kostenko L. V. Poezii [Poems]. Ukrainian Publishing House SMOLOSKYP named after V. Simonenko, 1969. URL: <https://coollib.com/b/310885-lina-kostenko-poeziyi/read> [in Ukrainian].
8. Rukh “Zamovu” [Movement “For Language”]: URL: <https://m.facebook.com/ZaMovuUa/photos/a.1754657478088448/3328988803988633/> [in Ukrainian].
9. Slovnyk ukrains'koi movy: v 11 t. [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. Kyiv: Nauk. Dumka, 1970–1980. V. 1–11. [in Ukrainian].
10. Sovtys N. M. Ukrains'ko-polskyi linhvokulturnyi dialoh u tvorakh L.E. Venhlynskoho [Ukrainian-Polish linguistic and cultural dialogue in the works of L.E. Venglinsky] [Tekst] : dys. ... d-ra filol. nauk : 10.02.01, 10.02.03. Kyiv, 2016. 387 p. [in Ukrainian].